

ČESKÉ MEZINÁRODNÍ VZTAHY ZAS O NĚCO MEZINÁRODNĚJŠÍ

Přesně před čtyřmi lety zahajoval nový ročník časopisu Mezinárodní vztahy Petr Drulák, nově jmenovaný šéfredaktor, podnětným úvodníkem o stavu a reflexi disciplíny mezinárodních vztahů v našich zemích.

Načrtl tehdy tři modely vzájemné interakce zástupce domácí disciplíny a zástupce mezinárodní disciplíny: šerpa, kolega a mistr. Šerpovské období je charakterizováno seznamováním se s disciplínou v podobě, jakou má v nejvýznačnějších zahraničních centrech Západu. České šerpovství v mezinárodních vztazích se vyznačuje sběrem dat o České republice či o regionu střední a východní Evropy a především absorpcí a zprostředkováváním poznatků z mezinárodního výzkumu. V době, kdy Petr Drulák svůj úvodník psal, se česká disciplína mezinárodních vztahů nacházela téměř bez výjimky ve fázi šerpovské. Prolistujete-li si čísla našeho časopisu za poslední čtyři roky, zjistíte, že většina otištěných příspěvků do této kategorie spadá a že tak časopis v uplynulém období poměrně věrně odráží stav oboru v České republice. Stačí jen porovnat počet a obsah konzultací, představujících a popisujících určitý problém, se statěmi, přinášejícími nové poznatky a opírajícími se o solidní teoretický i metodologický aparát. Nelze si však současně nevšimnout, že se šíře „šerpovského“ výzkumu zvětšila a že se jeho kvalita ještě dále zlepšila.

Pohled na poslední dva ročníky zároveň naznačuje, že se disciplína mezinárodních vztahů v České republice a rovněž její „zrcadlo“, časopis Mezinárodní vztahy, pomalu posouvá z fáze šerpovské do fáze kolegiální. V kolegiálním modelu se domácí úroveň bádání postupně vyrovnává s úrovní výzkumu mezinárodních vztahů v západní Evropě a ve Spojených státech. Polemika, kterou mezi sebou v rámci časopisu vedli bývalý ředitel Ústavu mezinárodních vztahů a nynější člen redakční rady, Jiří Šedivý, a nepřehlédnutelná postava české politické filozofie a mezinárodních vztahů, Pavel Barša, je toho vhodnou ukázkou. Vzhledem k ohlasu, kterou polemika vzbudila, si lze jen přát, aby takových bylo více a aby se čeští badatelé v oboru mezinárodních vztahů neomezovali jen na standardní publikaci výstupů svého výzkumu, ale aby si chtěli a dokázali vzájemně poskytovat i zpětnou vazbu či korekci.

Konečně, někteří čeští badatelé z oboru mezinárodních vztahů rovněž pomalu začínají dorůstat do úrovně mistrovské, do úrovně reflektujících individualit s originálním přínosem k evropskému, respektive světovému výzkumu, osobností, kterým se daří publikovat v prestižních recenzovaných časopisech v zahraničí.

V České republice se poměrně slušně etablovaly především dva podobory disciplíny mezinárodních vztahů, a to evropská studia a bezpečnostní studia. Řada akademických i výzkumných pracovníků z těchto dvou podoborů se postupem času dostala z pozice „regionálních expertů“ do pozice autorů svébytného a samostatného výzkumu, zohledňovaného a ceněného v mezinárodních výzkumných týmech a v sítích spolupracujících institucí. Velmi slušnou pozici si především v evropských studiích vybudovala nejen Praha (zde hlavně Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Vysoká škola ekonomická a Ústav mezinárodních vztahů), ale i Brno (Masarykova univerzita), Plzeň (Západočeská univerzita) a Olomouc (Univerzita Palackého). Tento vývoj byl ostatně zohledněn i v novém složení redakční rady našeho časopisu, která nejprve přivítala Pavla Baršu (Brno) a Dana Marka (Olomouc) a nyní i Markétu Pitrovou (Brno) a Šárku Waisovou (Plzeň). Úměrně k tomu roste i počet článků, které časopisu nabízejí doktorandi – odchovanci těchto pracovišť, působící jak v České republice, tak i v zahraničí.

Je nutné podotknout, že výše uvedené hodnocení se neopírá o intuici či o nutnost sebechvály. Oporou pro tato tvrzení je nedávná analýza disciplíny mezinárodních vztahů v regionu střední a východní Evropy. Tato studie se zaměřuje na parametry disciplíny jak v jednotlivých zemích střední a východní Evropy, tak i v regionu jako takovém a jedním z těchto parametrů je kvalita odborných časopisů. Čtvrtletník Mezinárodní vztahy z tohoto zkoumání vyšel jako jeden z nejlepších v regionu, přičemž hodnocení kvality časopisů – vlajkových lodí kterékoli vědní disciplíny – se opíralo o mezinárodně platná kritéria. Studie přitom ukázala, že k tomuto výsledku napomohly právě poslední ročníky našeho časopisu. Mezinárodní vztahy navíc jako jediné z pěti zkoumaných národních časopisů uváděly, že mají standardní, oboustranně anonymní oponentské řízení, které časopis řadí do skupiny recenzovaných odborných publikací.

Přestože texty spadající do oboru mezinárodních vztahů nacházejí stále častěji publikační uplatnění i v jiných časopisech, Mezinárodní vztahy i nadále zůstávají jediným českým periodikem v oboru. I proto se Rada pro výzkum a vývoj nedávno rozhodla články, publikované v našem čtvrtletníku, hodnotit jako texty publikované v jí zohledňovaném vědeckém časopise. Tato informace je důležitá nejen pro časopis jako takový, ale především pro české a slovenské badatele, kteří se začínají pohybovat v prostředí institucí, jež přecházejí na tzv. řízení a hodnocení výkonu a na nový způsob hodnocení výstupů výzkumné práce.

Z výše uvedeného je, myslím, patrné, že se velkým dílem o dnešní úroveň časopisu zasloužil můj předchůdce v křesle šéfredaktora, Petr Drulák. Kromě osobního přání, aby se mi v tomto trendu dařilo úspěšně pokračovat, začínám svou pouť šéfredaktorky ještě jedním přáním obecným, přáním za nás všechny – aby se nám v nadcházejících letech dařilo na stránkách Mezinárodních vztahů přinášet kvalitní výstupy jak šerpů, tak i kolegů a občas zachytit nějaký ten odlesk mistrovství, odlesk nových otázek a myšlenkových rámců, které budou rovnou měrou čerpat ze silné tradice českých humanitních věd a ze stále solidnější a kvalitnější výzkumné kapacity v tomto oboru v České republice. Jak kdysi pravil Konfucius, jsou tři cesty k získání moudrosti. První je cesta zkušeností, ta je nejtěžší. Druhá je cesta napodobení. To je cesta nejlehčí. Třetí cesta je cestou přemýšlení. Ta je nejušlechtlejší.

Kromě ambice vést časopis, který by dokumentoval především tu třetí cestu, mám ještě další cíl, jehož splnění bych pokládala za úspěch celé disciplíny: redigovat časopis, který bude ke svým čtenářům promlouvat co nejjasněji a nejsrozumitelněji, časopis, který bude rozvíjet svébytnou českou terminologii mezinárodních vztahů, časopis, jehož články budou vítanou četbou i mimo úzké okruhy expertů na mezinárodní vztahy.

*Lucie Königová
šéfredaktorka*